

Lausunto

07.11.2024

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

Juristiliitto – Juristförbundet (rek. Suomen Lakimiesliitto – Finlands Juristförbund ry) kiittää oikeusministeriötä kuulemistilaisuudesta ja lausuntopyynnöstä Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Juristiliitto pitää tärkeänä sitä, että koko rikosprosessin ketjua (esitutkinta, syyteharkinta, tuomioistuinmenettely, täytäntöönpano) tarkastellaan mahdollisten keventämiseen, joustavoittamiseen ja palvelun parantamiseen tähtäävien toimenpiteiden mahdollistamiseksi. Esityksissä lähtökohdaksi otettua lähestymistapaa, jossa etsitään tarkoituksenmukaista tapaa hoitaa erilaisia rikosoikeudellisia kysymyksiä, on pidettävä kannatettavana.

Juristiliitto toteaa, että kaikkien ehdotusten osalta on tehtävä huolellinen arvio taloudellisista vaikutuksista: siitä onko ehdotuksella lyhyt- ja pitkäaikaisia taloudellisia vaikutuksia ja ovatko nämä positiivisia vai negatiivisia. Mitään muutoksia ei voida saattaa voimaan ilman, että kustannukset kompensoidaan sille viranomaiselle, jolle niitä aiheutuu.

Juristiliitto toteaa edelleen, että erityisesti rikosprosessilainsäädäntö sisältää paljon tulkinnanvaraisia ja avoimia säännöksiä, joita on mahdollista soveltaa yhdenkin tuomioistuimen sisällä hyvinkin eri tavalla. Jo näiden tulkintatilanteisiin ja työtapoihinkin liittyvien ongelmatilanteiden ratkaisemisella voidaan jo vaikuttaa prosessien sujuvoittamiseen. Lisäksi jatkovalmistelussa tulisi varmistaa, ettei lainsäädäntöä ainakaan monimutkaisteta ja lisätä siihen entistä enemmän tulkinnanvaraisuutta aiheuttavia säännöksiä. Esimerkiksi käräjäoikeuksissa istuntojen siirtämiseen ja peruuttamiseen liittyvät syyt tulisi selvittää hyvin tarkasti ennen valittavista uudistuksista päättämistä. Pääkäsittelyn aloittamiseen liittyvien säännösten tulisi olla sellaisia, että niitä sovelletaan samalla tavalla kaikissa tuomioistuimissa.

Juristiliitto pitää jatkoselvittämisen arvioisina erityisesti prosessilajin valintaan liittyviä ehdotuksia, kuten ns. virtuaalioikeuteen, poissaolokäsittelyyn ja syyteneuvottelun laajentamiseen liittyen. Näitä voidaan pitää lähtökohtina sille, että erityisesti kärjäoikeuksissa resursseja käytettäisiin tehokkaasti ja oikeusturvan varmistaminen olisi keskiössä. Juristiliitto toteaa, että yksittäisistä ehdotuksista lautamiesjärjestelmästä luopuminen on erityisen kannatettava. Lautamiesjärjestelmä rasittaa kärjäoikeuksien toimintaa merkittävässä määrin, eikä siitä ole valintajärjestelmää uudistamalla saavutettavissa hyötyjä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kannalta.

Juristiliitto toteaa, että osa ehdotuksista on sellaisia, joita ei suorilta käsin voida kannattaa. Esimerkiksi esitutkintatallenteiden osalta voidaan todeta, että lähtökohdan pitäisi jatkossakin olla todistelun vastaanottaminen pääkäsittelyssä. Käyttöalaa voitaneen laajentaa, mutta sääntely ei saa johtaa uusiin epäselviin säännöksiin siitä, milloin esitutkintatallennetta voidaan käyttää. Samoin preklusiosääntelyn lisääminen voi johtaa samaan ongelmaan, mistä syystä sitä ei voi varauksetta kannattaa. Lisäksi kohdan 18 ehdotus valitusajan lyhentämisestä tuo aikataulullisia haasteita oikeudenkäynnin asianosaisille. Valitusajan lyhentäminen lyhentää myös harkinta-aikaa valituksen tarkoituksenmukaisuudesta sekä aiheuttaa pahimmallaan perusteettomia ja jäsen telemättömiä valituksia.

Lisäksi Juristiliitto halua nostaa esiin, ettei tutkinnan johtaminen ei ole pelkästään oikeudellisen puolen tai pakkokeinoasioiden johtamista, vaan se sisältää hyvin paljon taktista ja teknistä poliisin ammatilliseen osaamiseen liittyvää johtamista. Lisäksi johtamiseen liittyy kiinteänä osana suorittavan poliisihenkilöstön esimieshallinnollista johtamista. Taloudellisesti ja toiminnallisesti ei ole järkevää, että poliisityötä johtaisi tutkinnan johdon osalta organisaation ulkopuolinen henkilö, jolla ei ole päätäntävaltaa tutkintaresurssien käytöstä. Syyttäjillä on jo nyt mahdollisuus osallistua esitutkintayhteistyöhön poliisin kanssa, mutta jatkovalmistelussa on syytä tarkastella mahdollisuutta mahdollisuuksia yhteistyön syventämiseen.

Juristiliitto kannattaa lähtökohtaisesti sähköisten järjestelmien kehittämiseen tähtäviä ehdotuksia niin rikos- kuin siviiliprosessien yhteydessä, mikäli niillä on tosiasiallisesti työn sujuvoittamista ja oikeusturvaa parantava vaikutus. Näiltä osin on todettava, että nykyiset järjestelmät olisi kuitenkin saatava ensi tilassa toimiviksi ja täysimääräisesti oikeuslaitoksen toimijoiden käyttöön. Lisäksi on olennaista varmistaa viranomaisten järjestelmäratkaisujen välisten rajapintojen toimivuus ja tosiasiallinen tiedon liikkuminen ongelmitta oikeudenhoidon toimijoiden kesken. Vasta tämän jälkeen voidaan harkita järjestelmien laajentamista asiakasnäkymiin. Juristiliitto kuitenkin ymmärtää, että tällaisella alustalla pystytään lisäämään kokonaiskuvaa prosessista ja sen vaiheista, jonka vuoksi uudistus on asianosaisten kannalta oikeusturvaa ja ymmärrettävyyttä lisäävä. Toimenpide-ehdotusta on perusteltu mahdollisuudella vaikuttaa tutkinnan suuntaamiseen. Juristiliitto on huolissaan kuitenkin sellaisista tilanteista, joissa suuntaamisesta ollaan eri mielisiä tai asianosaisella on pyrkimyksenä vain asian selvittämisen sekoittaminen taikka vaikeuttaminen. Lisäksi Juristiliitto huomauttaa, että teko- ja tukiälyn käyttämisestä keskusteleminen tilanteessa, jossa järjestelmät tällä hetkellä eivät toimi edes välttävästi, on hyvin ennenaikaista, vaikkakin tähän on hyvä varautua jatkokehitystä tehtäessä.

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

Juristiliitto kannattaa sitä, että siviiliasioissa arvioidaan ja selvitetään niitä asiaryhmiä, joita voidaan mahdollisesti siirtää ratkaistavaksi muualla kuin tuomioistuimessa. Juristiliitto kuitenkin korostaa, että harkinta on tehtävä tarkasti, jotta merkityksellistä lainkäyttövaltaa ei siirretä esimerkiksi täytäntöönpanoon. Perustuslaissa säädetty oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on otettava huomioon tätä arviointia tehtäessä.

Tähän sopivaksi esimerkiksi Juristiliitto toteaa ehdotuksen 38. koskien velkajärjestelymenettelyn siirtämistä tuomioistuimesta toiselle viranomaiselle. Riidattomat ja selvät velkajärjestelyt olisi Juristiliiton näkemyksen mahdollista mukaan siirtää esimerkiksi Ulosottolaitoksen vastuulle. Tuomioistuinten roolia selkeissä lainkäyttötilanteissa ei kuitenkaan tule poistaa, vaan mahdollisesta siirrosta huolimatta, tulee asianosaisten olla edelleen mahdollisuus saada esimerkiksi velkajärjestelyn edellytysten riitauttaminen tuomioistuinten käsittelyyn. Tämän oikeuden rajaaminen on omiaan vähentämään asianosaisten kokemusta asioiden oikeudenmukaisesta käsittelystä.

Juristiliitto pitää erityisen tärkeänä ehdotusta 39. koskien siviiliprosessin kokonaisarviointia ja prosessin joustavoittamista. On hyvä, että toimenpide-ehdotusten pohdinnassa on otettu kokonaisvaltainen lähestymistapa ja jatkovalmistelussa onkin tärkeää varmistaa, että kaikki soveltamiskäytännössä joustamattomuutta ja prosessin pitkittymistä aiheuttavat säännökset tai toimintatavat arvioidaan uudelleen. Arvioinnissa on kuitenkin olennaista huomioida prosessikokonaisuus pistemäisyyden sijaan: liian pistemäiset muutokset voivat tosiasiallisesti aiheuttaa ennemmin lainsäädännön ja sen tulkinnan epäselvyyden lisääntymistä ja resurssitarpeiden kasvua oikeudenhoidon toimijoille.

Juristiliitto kannattaa myös ehdotuksia selvittää tehtävien keskittämistä ja toisaalta päällekkäisten toimintojen purkamista esimerkiksi kuluttajariitalautakunnan ja tuomioistuimen osalta. Tärkeää on myös kehittää prosessin aikatauluttamista, selvittää vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen tehokkuutta mm. huoltoriitoihin ja sovitteluun liittyvissä asioissa sekä selvittää avustajien käyttöpakkoa. Lisäksi tuomioistuinten ulkopuolella tapahtuvan sovittelun tosiasiallinen kehittäminen ja sen kannustavaksi tekeminen edellyttää jatkoharkintaa sen osalta, voisivatko oikeusapu ja toisaalta oikeusturvavakuutukset kattaa paremmin myös ulkoprosessuaaliset neuvottelut. Parhaimmillaan nämä uudistukset voivat olennaisesti edistää prosessien suotuisaa kehittymistä ja asianosaisten oikeuksien toteutumista. Myös siviiliprosessin osalta mahdollisten muutosten vaikutukset on arvioitava tarkasti ja mahdolliset uudistuksista syntyvät kustannukset on kompensoitava oikeudenhoidon toimijoille täysimääräisesti.

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

Alatyöryhmä 3 on pohtinut aiheellisesti ja asiallisesti sitä, minkä asioiden osalta hallinto-oikeudet ovat tulevaisuudessa toimivaltaisia. Juristiliitto toteaa, että mahdollisilla rajauksilla ja toimivaltamuutoksilla ei kuitenkaan saa heikentää kansalaisten oikeusturvaa tai kansalaisten tunnetta sen toteutumisesta.

Juristiliitto toteaa, että asiointipalveluita tulee kehittää ja järjestelmien toimivuutta ja käytettävyyttä parantaa erityisesti asiakkaiden näkökulmasta. Tulevaisuuden kehitystyössä on kuitenkin otettava huomioon asiakkaiden moninaisuus sekä heidän erityistarpeensa. Esimerkiksi yhteydenottamisen rajaaminen vain järjestelmän kautta tehtäväksi voi rajoittaa asiakkaan oikeusturvan tosiasiallista toteutumista tilanteessa, jossa asiamiehellä ei ole pääsyä järjestelmiin ja asiakkaan tietoihin tai asiamiestä ei ole ja henkilö itse ei kykene järjestelmää käyttämään. Tätä pyritään ehkäisemään toimenpiteellä 87, mutta tämä tulee huomioida laajasti kehitystarpeita arvioidessa.

Juristiliitto toteaa, että alueellisten hallinto-oikeuksien resursseja ja toimivaltaa tulisi vahvistaa sen sijaan, että asioita keskitetään merkittävästi säännönmukaisesta tuomiopiiri- ja alue- jaotuksesta poikkeavasti. Tietojärjestelmien kehittämisellä tulisi varmistaa se, että eri hallinto-oikeudet saavat joustavasti tietoa toistensa ratkaisukäytännöistä, eikä ratkaisuja tarvitsisi erikseen pyytää toisesta tuomioistuimesta. Tämä on yhtenäisen ja yhdenvertaisen lainkäytön kannalta merkittävä tarve. Turvapaikka-asioiden hajauttaminen on ehdotuksena kannatettava, eikä keskittämislle ole nähtävissä toimintaa selkeyttäviä perusteita.

Julkisten hankintojen muutoksenhakuprosessien osalta Juristiliitto katsoo kaikki hankinta-asioiden käsittelyä tehostavat toimenpiteet kannatettavaksi. Näin ollen esimerkiksi nyt ehdotettu toimenpide 88. asian arvioinnin rajoittamisesta valittajan valituksessa esille nostamiin asioihin on kannatettava. Huomata kuitenkin täytyy, ettei kaikissa hankinta-asioissa käytetä vieläkään asiamiehiä, jolloin tiukka suhtautuminen vaatimuksiin ja rajoituksiin voi jossain tapauksissa jopa johtaa oikeusturvan vaarantumiseen. Tähän mennessä markkinaoikeus on voinut tällaisessa tilanteessa esimerkiksi viran puolesta tutkia mm. merkittävät ilmoitusvirheet tai saattanut pyytää täsmentämään seuraamusvaatimuksia. Epäselväksi kirjauksen valossa jää kuitenkin se, onko jatkossakin tarkoitus jättää markkinaoikeudelle mahdollisuus tutkia asioita laajemmin kuin muutoksenhakukirjelmässä on esiin tuotu.

Kilpailuoikeudellisen seuraamusmaksun osalta KKV:n toimivalta on hyvä selvittää. Tärkeää on kuitenkin turvata toimenpiteessä 90. esitetyllä tavalla osapuolten valitusoikeuden tehostusta päätöksestä tuomioistuimelle. Vaikka Suomessa merkittävät rangaistusmaksut määrääkin tuomioistuin, ei ensiasteen päätöksenteko toisessa viranomaisessa olisi poikkeuksellista. Jo nyt EU-tasolla komissio voi valvovana viranomaisena määrätä seuraamusmaksuja, joista on mahdollisuus valittaa tuomioistuimeen. Kilpailuoikeudellisissa asioissa asiamiesten käyttäminen on lähes poikkeuksellisesti hyvin tyyppillistä, jolloin vireillepanokirjelmän muodolle ja laadulle voidaan lähtökohtaisesti asettaa korkeampia vaatimuksia kuin esimerkiksi hankinta-asioissa.

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

Juristiliitto kannattaa ehdotuksia, joissa automaation avulla pyritään vähentämään manuaalista työtä ja parantamaan toiminnan tehokkuutta. Samoin sähköisen asioinnin parantaminen ja mahdollinen tehtävien keskittäminen on kannatettavaa. Juristiliitto toteaa, että oikeusavun asiakkaiden näkökulma tulee varmistaa: asiakkaissa on paljon ihmisiä, joilla ei ole mahdollisuuksia

käyttää esimerkiksi sähköisiä palveluita, mistä syystä palveluita kehitettäessä on varmistuttava, että kaikilla on pääsy palveluiden piiriin.

Juristiliitto toteaa, että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kannalta on erityisen tärkeää avustajien koulutus ja ammattitaito. Kriittisiä kysymyksiä ovat muun muassa oikeusapupalkkioiden suuruus ja edellytykset, joilla oikeusavustajaksi hyväksytään. Toimenpiteen 99. (kehitetään oikeuspalveluiden taloudellista rakennetta) osalta Juristiliitto pitää riittämättömänä siltä osin, että tavoitteena mainittu palkkiotason seuranta on oikeusapupalkkioiden osalta riittämätön toimenpide. Samoin keinoissa mainittu palkkiotason seurantaan tarkoitettujen työkalujen kehittäminen. Tavoitteena tulisi olla oikeusavun palkkiotason saattaminen sellaiselle tasolle, että oikeusturva toteutuu ja palkkiotaso vastaa nykyistä kustannustasoa. Jo nyt on havaittavissa, etteivät yksityiset asiamiehet hoida vastaavassa määrin oikeusapupalkkiollisia tapauksia, jolloin tämä on omiaan heikentämään tosiasiallisen palveluverkon kattavuutta sekä palvelujen saatavuutta erityisesti kasvukeskusten ulkopuolella. Juristiliitto kannattaa myös oikeusavun tulo-rajoiden laskemista, jotta oikeusturvan saatavuus voidaan varmistaa myös keskituloisille.

Oikeusapupalkkion lisäksi tulisi tarkastella avustajien palkkioiden leikkaamista ja sitä, onko perinteisen 5 tunnin valmisteluajan soveltaminen yksinkertaisissa rikosasioissa liian tiukkaa, mikä osin myös rajaa avustajia hoitamasta oikeusapuasioita. Avustajan käyttämisen pakkoa eri asiaryhmien osalta tulee arvioida osana kokonaistarkastelua.

Juristiliitto kannattaa toimenpide-ehdotuksessa 102. esitettyä mahdollisuutta arvioida varahenkilöpoolien tai ns. heittovirkojen hyödyntämistä töiden järjestelyssä ja henkilöstöresurssien kohdentumisessa. Näillä toimilla ei kuitenkaan saa lisätä määräaikaisten virkojen määrää. Mahdollisuudella erikoistua toimessaan entistä enemmän voidaan lisätä työn mielekkyyttä ja hyödyntää resursseja tehokkaammin.

Juristiliitto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti kattavan harjoittelumahdollisuuden ulottamiseen tuomioistuimen lisäksi muihin oikeudenhoidon toimijoihin. Tämä voisi helpottaa tehtävästä toiseen liikkumista ja kannustaisi osaavan ja motivoituneen työvoiman saantia ja pitämistä oikeuslaitoksen palveluksessa. Harjoittelu kasvattaa henkilön osaamista ja siten myös parantaa työnantajan saamaa tuottavuutta. Harjoittelun kehittämisessä tulee kuitenkin huomioida, ettei siinä toisteta tuomioistuinharjoittelussa havaittuja haasteita muun muassa palkkaukseen, sisältöön, työtehtäviin ja niiden määrään, työaikaan tai ohjauksen laatuun liittyen. Tästä nk. oikeuslaitosharjoittelusta ei saa muodostua vuoden mittaista alipalkattua harjoittelijanimikkeellä olevaa asiantuntijatehtävää jonojen purkamiseksi ja resurssivajeen korjaamiseksi. Resurssivaje tulee korjata asiantuntijavirkojen lisäämisellä, työolojen kehittämisellä, työtapojen virtaviivaistamisella sekä työmäärän paremmalla jakautumisella. Tuomioistuinharjoittelu nykyisellään on lähtökohtaisesti erinomainen edellytys tuomarinuralle hakeuduttaessa tai siirryttäessä, eikä vastaavaa kokemusta voida saada muissa oikeushallinnon viranomaisissa, mistä syystä harjoittelu on syytä jatkossakin säilyttää riittävän kattavana.

Lisäksi Juristiliitto kannattaa ehdotusta sen tarkastelemiseksi, että yksityisiä avustajia voitaisiin käyttää laajemmin ulkoprosessuaalisissa asioissa ja oikeusavun kattavuutta tarkasteltaisiin laajemmin.

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

Juristiliitto kannattaa erityisesti sellaisia toimenpiteitä, jotka parantavat oikeusturvan toteutumista, asiointikokemusta ja järjestelmän ymmärrettävyyttä. Erityisesti tällaisina toimenpiteinä voidaan pitää ulosmittauksen yksinkertaistamista, velkajärjestelyn yksinkertaistamista ja maksuohjelman toteuttamista ulosotossa. Lisäksi on hyvä selvittää mahdollisuudet parantaa luottojen elinkaaren hallintaa toimenpide-ehdotuksen 136 mukaisesti. Tämä voisi parantaa merkittävästi ulosoton asiakkaan asiointikokemusta ja parhaimmillaan voisi myös ennalta estää lisävelkaantumista.

Juristiliitto on puolestaan huolissaan Ulosottolaitoksen tehtävien pilkkomisesta (mm. erikoistuminen ja velallisen asioiden käsittelyn jakaantumisesta eri ulosottomiehille) ja niiden vaikutuksista velallisen kokemukseen ulosotosta. Nämä toimenpiteet ovat omiaan ankaroittamaan järjestelmää, koska kenellekään ei ole kyseisessä tilanteessa kokonaiskäsitystä velallisen tilanteesta.

Juristiliitto ei kannata riidattomien velkomusasioiden siirtoa Ulosottolaitokselle. Summaaristen velkomusasioiden siirtäminen ulosoton hoidettavaksi aiheuttaisi sen, että Bryssel I -asetuksen edellytykset tuomiolle eivät täytyisi, eivätkä ne olisi pantavissa täytäntöön toisessa EU-valtiossa. Lisäksi on pelkona, että asioita saattaa riitautua enemmän ulosotosta laajaan menettelyyn kuin käräjäoikeudesta. Asiaa on jo perusteellisesti selvitetty aiemmin, mutta asiaa voidaan toki pohtia uudestaan. Juristiliitto katsoo, että toimenpide-ehdotuksissa esitetty työpinoajattelu, eli ns. säkkisysteemi, voisi olla paikallaan silloin, jos keskitetty summaaristen menettely uhkaa ruuhkautua.

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

Juristiliitto painottaa, että oikeudenhoidon riippumattomuus on keskeistä kaikissa työryhmän toimeksiantoon liittyvissä kysymyksissä. Tuomioistuinten riippumattomuuden varmistaminen tulisi ottaa lähtökohdaksi muutoksia esitettäessä ja riippumattomuutta tulisi vahvistaa perustuslain tasolla. Lainsäädännöllisiä toimenpiteitä ei voida pitää kuitenkaan yksinään riittävinä oikeusturvan toteutumisen varmistamiseksi ja asioiden joutuisan, asiantuntevan ja ammattimaisen käsittelyn takaamiseksi. Riippumattomuus edellyttää sitä, että konkreettisilla toimenpiteillä varmistetaan, että oikeushallinnon työpaikat ovat niin vetovoimaisia ja houkuttelevia, että tehtäviin hakeutuu kokeneita ja taitavaksi tiedettyjä oikeustieteellisen alan ammattilaisia. Alan houkuttelevuuden osalta on riittävien resurssien varaaminen keskeisessä asemassa.

Oikeushallinnon juristitehtävien palkkaukseen liittyvät kysymykset ovat merkityksellisiä: palkkojen tulee olla alalla kilpailukykyisiä ja houkuttaa etevimpiä juristeja töihin oikeuslaitokseen. On kestävämpää, että oikeuslaitoksessa työskentelevien juristien palkkaus on jälkeenyäännyt alan yleisestä palkkauskehityksestä.

Työskentelyolosuhteiden tulee olla sellaisia, että oikeuslaitoksen työntekijöillä on aikaa sekä riittävällä tavalla perehtyä ratkaistaviin asioihin että myös ylläpitää ammattitaitoaan koulutuksen avulla. Ehdotettujen muutosten osalta on vaikutuksia peilattava nimenomaisesti tähän lähtökohtaan: aiheuttaako muutos työpainetta vai sen vähenemistä oikeuslaitoksessa. Pyrkimyksen tulee olla se, että muutoksilla kyetään helpottamaan tällä hetkellä erittäin kuormittunutta oikeuslaitosta. Lisäksi jaksamista tukevat työn ja vapaa-ajan välinen riittävä ja tarpeellinen tasapaino, joiden osalta kuitenkin on havaittavissa haasteita. Tämän toteutuminen edellyttää hyvää johtamista ja palautumista olemassa olevasta työkuormasta huolimatta.

Eriyisen tärkeänä huomiona Juristiliitto haluaa tuoda esille tuomioistuinharjoittelun kehittämisen. Tuomioistuinharjoittelun paikkoja on lisättävä ja harjoittelua on kehitettävä mm. harjoittelun ohjauksen, työssäjaksamisen ja palkkauksen osalta. Olennaisena osana tässä on tuomioistuinharjoittelun paikkojen lisääminen ja työtehtävien määrän seuraaminen. Lisäksi harjoittelun yleisestä sisällöstä tulee laatia valtakunnallinen ohjeistus ja sen toteutumista on seurattava. Lisäksi Juristiliitto ehdottaa harjoittelun laajentamista myös erityistuomioistuimiin laajemman osaamisen saamiseksi. Tuomioistuinharjoittelulla sekä mahdollisesti sen oheen kehitettävällä nk. oikeuslaitosharjoittelulla on parhaimmillaan kokonaisvaltaista merkitystä oikeudenhoidon tehtäviin hakeutumisen kannalta. Onnistuneilla ja toisaalta epäonnistuneilla harjoittelukokemuksilla on huomattava merkitys koko oikeudenhoidon vetovoimaisuuden kannalta. Tärkeää on myös, että molempien harjoittelujen valintamenettely tukisi eri yliopistoista ja monipuolisista taustoista tulevien hakijoiden hakeutumista ja valintaa harjoitteluun. Tällä edistettäisiin myös tulevaisuuden henkilökunnan monimuotoisuutta ja -kulttuurisuutta.

Juristiliitto toteaa lisäksi, että erityisesti teknisiin ratkaisuihin liittyvät ongelmat ovat sellaisia, jotka tulee korjata ensimmäisten toimenpiteiden joukossa. Nykypäivänä oikeudenhoidossa joudutaan työskentelemään toimimattomien ja vaikeiden järjestelmien kanssa, jotka eivät koko oikeushallinnon ketjun osalta ole yhteensopivia ja toistensa kanssa keskustelevia. Tähän yhdistettynä esimerkiksi tiukkojen määräaikojen lisääminen eri asiaryhmiin tarkoittaa kestämatöntä kuormitusta oikeushallinnolle ja erityisesti sen työntekijöille.

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Juristiliitto toteaa, että kaikki toimenpiteet, joilla edistetään oikeudenmukaisten oikeudenkäyntien tehokkuutta, selkeyttä ja joutuisuutta ovat kannatettavia. Juristiliitto korostaa kuitenkin, että erityisesti prosessuaalisten kokonaisuuksien uudistamisessa olisi syytä pyrkiä kokonaisuudistuksiin ja oikeudenhoidon ketjun toiminnan arviointiin mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Pistemäisillä ratkaisuilla voi olla vaikutuksia, joita niillä ei haluta tai ymmärretä olevan: lainsäädäntöön tehtävät yksittäiset, erilliset muutokset voivat tosiasiansa aiheuttaa lainsäädännön vaikeaselkoisuutta, soveltamisongelmia ja käytännön hankaluuksia tuomioistuinten toiminnassa – ja jopa rasittaa toiminnan tehokkuutta ja edellyttää lisäresursseja.

Muutosehdotuksia tehtäessä tuomioistuimet ovat olennaisessa roolissa muutosten vaikutusten arvioinnissa. Kun ehdotuksia kehitetään edelleen, on jatkovalmistelussa laajasti huomioitava lainsoveltajien antamat lausunnot ehdotuksista. Erityisesti taloudellisten vaikutusten osalta

hankkeita on tarkasteltava riittävällä tarkkuudella. Muutosten aiheuttamat kustannukset on kompensoitava täysimääräisesti tahoille, joita kustannuksia syntyy.

Juristiliitto toteaa yleisesti työryhmän toimenpide-ehdotuksista, että eri ryhmien työn ja ehdotusten tulisi olla keskenään yhteismitallisia. Nyt ehdotukset ovat ryhmän työskentelytavasta riippuen hyvinkin eri tasoisia. Ehdotuksia voisi olla tarkoituksenmukaista ryhmitellä esimerkiksi sen mukaan, onko kyseessä esimerkiksi prosessuaalista muutosta tarkoittava ehdotus vai organisaatioon kohdistuva uudistus.

Erityisesti Juristiliitto korostaa, että oikeuslaitoksen kehittämiseen - sekä organisaation että prosessien - tulee sitoutua pitkäaikaisesti ja yli hallituskausien. Oikeuslaitos ja sen toiminta on oikeusvaltion kulmakivi, eikä poliittisten painotusten vaihtumisella saisi olla merkitystä oikeuslaitoksen toiminnan turvaamisessa. Kansalaisten oikeusturva edellyttää, että oikeuslaitoksen resursointi varmistetaan ja toimintaa kehitetään jatkuvasti.

Tuomainen Jenni
Juristiliitto - Juristförbundet (rek. Suomen Lakimiesliitto - Finlands
Juristförbund ry)